

ЗАХАРІНА Тетяна – кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри соціальної роботи, Національний університет «Чернігівська політехніка», вул. Шевченка, 95, м. Чернігів, 14035, Україна

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0357-745>

DOI: <https://doi.org/10.24919/2413-2039.16/48.14>

Бібліографічний опис статті: Захаріна, Т. (2023). Механізми співпраці органів державної влади з організаціями громадянського суспільства в контексті реінтеграції ветеранів. *Людинознавчі студії. Серія «Педагогіка»*, № 16 (48), 100–104, doi: <https://doi.org/10.24919/2413-2039.16/48.14>

МЕХАНІЗМИ СПІВПРАЦІ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ З ОРГАНІЗАЦІЯМИ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА В КОНТЕКСТІ РЕІНТЕГРАЦІЇ ВЕТЕРАНІВ

Анотація. У статті розглядаються особливості налагодження співпраці між органами державної влади та організаціями громадянського суспільства в контексті підвищення ефективності реінтеграції військовослужбовців та ветеранів. Акцентовано увагу на правових аспектах даної співпраці та затвердженні прав громадянських організацій на рівні законодавчих актів. Представлено та проаналізовано результати емпіричного дослідження, проведеного у формі анкетування серед військовослужбовців (ветеранів) та членів їх сімей, спрямоване на визначення переліку організацій, що на думку респондентів можуть бути залучені в процес соціальної реінтеграції. Мета дослідження полягає у визначенні дієвих механізмів співпраці органів державної влади з організаціями громадянського суспільства в контексті реінтеграційної діяльності з військовослужбовцями та ветеранами. Для досягнення поставленої мети визначено основні завдання, а саме: ознайомитися та ретельно дослідити провідні наукові дослідження з проблеми організації співпраці державних органів влади та громадськості в сфері соціальних питань; визначити основні принципи та механізми ефективної співпраці державних органів влади та організацій громадянського суспільства з питань реінтеграції ветеранів; експериментально дослідити ставлення громадськості до співпраці органів державної влади з суспільством з питань реінтеграції громадян. У висновках підтверджено важливість взаємодії органів державної влади з організаціями громадянського суспільства, оскільки представники громадськості в даному контексті здатні відобразити права, потреби та інтереси військовослужбовців та ветеранів, як категорії громадян, що інтегрується, та суспільства в цілому. На основі проведеного теоретичного та емпіричного дослідження визначено також, що механізми співпраці є недостатньо розробленими й потребують подальшого узгодження з потребами суспільства та апробації в умовах сучасного соціуму. Новизна дослідження та його практичне значення полягають у визначенні пріоритетності розподілу функціональних обов'язків з питань реінтеграції між різними організаціями (на думку ветеранів та членів їх сімей), що є відображенням рівня довіри до різного роду установ, сформованої на основі попереднього досвіду.

Ключові слова: соціальна реінтеграція, військовослужбовці, ветерани, соціальна група, соціальна роль, державна політика, органи державної влади, організації громадянського суспільства, співпраця.

ZAKHARINA Tetiana – PhD in Pedagogy, Associate Professor, Senior Lecturer at the Department of Social Work, Chernihiv Polytechnic National University, Shevchenko Str., 95, Chernihiv, 14035, Ukraine

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0357-745>

DOI: <https://doi.org/10.24919/2413-2039.16/48.14>

To cite this article: Zakharina, T. (2023). Mekhanizmy spivpratsi orhaniv derzhavnoi vlady z orhanizatsiiamy hromadianskoho suspilstva v konteksti reintehratsii veteraniv [Mechanisms of cooperation between state authorities and civil society organizations in the context of reintegration of veterans]. *Human Studies. Series of "Pedagogy"*, № 16(48), 100–104, doi: <https://doi.org/10.24919/2413-2039.16/48.14>

MECHANISMS OF COOPERATION BETWEEN STATE AUTHORITIES AND CIVIL SOCIETY ORGANIZATIONS IN THE CONTEXT OF REINTEGRATION OF VETERANS

Summary. *The article examines the specifics of establishing cooperation between state authorities and civil society organizations in the context of increasing the efficiency of reintegration of servicemen and veterans. Attention is focused on the legal aspects of this cooperation and the approval of the rights of civil organizations at the level of legislative acts. The results of an empirical study conducted in the form of a questionnaire among military personnel (veterans) and their family members, aimed at determining the list of organizations that, according to the respondents, can be involved in the process of social reintegration, are presented and analyzed. The purpose of the study is to determine effective mechanisms of cooperation between state authorities and civil society organizations in the context of reintegration activities with military personnel and veterans. In order to achieve the set goal, the main tasks have been defined, namely: to get acquainted with and thoroughly research the leading scientific studies on the problem of organizing the cooperation of state authorities and the public in the field of social issues; to determine the basic principles and mechanisms of effective cooperation between state authorities and civil society organizations on issues of reintegration of veterans; to experimentally investigate the attitude of the public to the cooperation of state authorities with society on issues of reintegration of citizens. The conclusions confirm the importance of interaction between state authorities and civil society organizations, as public representatives in this context are able to reflect the rights, needs and interests of military personnel and veterans as a category of integrated citizens and society as a whole. On the basis of the conducted theoretical and empirical research, it was also determined that the mechanisms of cooperation are insufficiently developed and require further coordination with the needs of society and approval in the conditions of modern society. The novelty of the study and its practical significance lie in determining the priority of the distribution of functional responsibilities for reintegration between different organizations (according to veterans and their family members), which is a reflection of the level of trust in various types of institutions, formed on the basis of previous experience.*

Key words: *social reintegration, military personnel, veterans, social group, social role, state policy, state authorities, civil society organizations, cooperation.*

Актуальність проблеми. Партнерство між державними та приватними суб'єктами являють собою добровільні взаємини на основі співробітництва громадського (державного) та приватного (недержавного, громадського) секторів, у межах яких усі учасники домовляються працювати спільно, прагнучі до досягнення спільної мети або проводячи конкретні заходи. Партнерства можуть переслідувати різні цілі, включаючи боротьбу за спільну справу, дотримання нормативних актів або кодексів поведінки, а також взаємне користування ресурсами та досвідом та координацію зусиль. Вони можуть докладати зусиль в одному напрямку або можуть розширювати свою діяльність шляхом забезпечення своєї активної участі у співпраці з іншими організаціями та своїми партнерськими суб'єктами. Хоча самі суб'єкти взаємодії можуть мати дуже різноманітний характер, такі партнерства, як правило, будуються на засадах послідовних спільних зусиль із поділом відповідальності, сфери компетенції, ресурсів та інших переваг.

У рамках системи ООН партнерства між державними та громадськими суб'єктами

перетворилися із спорадичного явища в цілком розвинену форму взаємовідносин, що виражаються, наприклад, у здійсненні програм корпоративного партнерства, що проводяться ЮНІСЕФ, ЮНІДО та ПРООН, у партнерствах під егідою ВООЗ між державними та приватними системами охорони здоров'я, громадськими організаціями та об'єднаннями, благодійними фондами тощо.

У площині реалізації програми реінтеграції військовослужбовців та ветеранів залучення громадського суспільства є не просто бажаною, а обов'язковою умовою успіху, оскільки громадськість, як сторона взаємодії, є безпосереднім учасником процесу. Саме тому розробка механізмів співпраці органів державної влади з організаціями громадянського суспільства в контексті реінтеграції ветеранів є одним із першочергових завдань сучасної соціології в межах соціальної роботи з військовослужбовцями.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Національна Стратегія сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні

на 2021-2026 роки від 27 вересня 2021 року № 487/2021 визначає, що «...Становлення демократичної, правової та соціальної держави тісно пов'язане з розвитком громадянського суспільства як сфери суспільної діяльності громадян, що об'єднуються для прийняття спільних рішень, а також захисту прав та інтересів, досягнення спільного блага, у тому числі у взаємодії з органами державної влади, органами місцевого самоврядування, політичними інститутами та бізнесом» (Стратегія сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні на 2021-2026 роки, 2021). В документі також зазначено, що подібна партнерська взаємодія є важливою ознакою сталості громадянського суспільства та забезпечує функціонування інститутів громадянського суспільства, через які громадяни та суспільні групи забезпечують самоорганізацію, представництво, реалізацію і захист своїх прав та інтересів.

На думку українських дослідників, Е. А. Афоніна, Я. В. Бережного, О. Л. Валевського «визначальним чинником демократизму сучасної держави є встановлення рівноваги в суспільстві та гармонійних відносин між державою і громадянами» (Афонін, Бережний, Валевський, 2010, 67). Співпраця органів державної влади з неурядовими організаціями розглядається в системі державотворення як важливий механізм демократизації апарату державного управління. Різноманітні громадські організації досить часто називають «третьим сектором», власне сам «третій сектор» – громадянським суспільством у вузькому розумінні (Концепція взаємодії держави і громадянського суспільства, 2005). Громадянський сектор складають численні громадські об'єднання й асоціації окремих громадян та юридичних осіб, для яких основною метою діяльності не є отримання прибутку. Цей сектор включає в себе громадські організації та рухи, політичні партії, профспілки, недержавні заклади освіти та охорони здоров'я, професійні асоціації, благодійні організації, незалежні засоби масової інформації та інформаційні портали й інші форми об'єднань громадян.

Ще в 2005 р. Інститутом громадянського суспільства була розроблена Концепція взаємодії держави і громадянського суспільства, у якій визначалися основні принципи, на яких має ґрунтуватися взаємодія органів влади з громадськістю, а саме: принцип громадської активності, партнерство, відкритість та відповідальність, політична незалежність,

запобігання корупції, раціональний і збалансований розвиток, комплексність (Концепція взаємодії держави і громадянського суспільства, 2005).

Звісно, зарубіжні наукові джерела з питань співпраці державної влади та громадянського суспільства розкривають більш детальну картину з даного питання. Так М.Трочім розкриває концепцію планування та оцінки соціальної взаємодії (Trochim, 2007), а М. Вейсборд описує технологію точки дотику в організаціях і спільнотах (Weisbord, 2000). Й саме в цьому напрямку спрямоване дане дослідження.

Мета дослідження полягає у визначенні дієвих механізмів співпраці органів державної влади з організаціями громадянського суспільства в контексті реінтеграційної діяльності з військовослужбовцями та ветеранами.

Для досягнення поставленої мети визначено основні завдання:

1. Ознайомитися та ретельно дослідити провідні наукові дослідження з проблеми організації співпраці державних органів влади та громадськості в сфері соціальних питань.

2. Визначити основні принципи та механізми ефективної співпраці державних органів влади та організацій громадянського суспільства з питань реінтеграції ветеранів.

3. Експериментально дослідити ставлення громадськості до співпраці органів державної влади з суспільством з питань реінтеграції громадян.

4. Визначити перспективи подальших досліджень.

Виклад основного матеріалу дослідження. Взаємодія влади з громадськими організаціями є важливим аспектом та напрямом діяльності органів державної влади. Будь-яка ефективна співпраця та партнерство мають бути типом відносин, що будуються на взаємоповазі та довірі й виражають добру волю учасників взаємодії.

Не зважаючи на свою різноманітність та широку представленість в соціальній сфері громадські (неурядові) організації мають загальні риси та ознаки, й саме їх наявність дозволяє розглядати їх як елементи громадянського суспільства, а саме:

- наявність організованої та визначеної структури;
- відокремленість від державних структур, приватний та незалежний характер;
- неприбутковий характер діяльності;
- організація на принципах самоуправління;

– добровільність участі в заходах організації (слугують самовираженню громадян, реалізації їх ідей та потенціалу);

– провідною метою організації є забезпечення соціальних потреб певних суспільних груп.

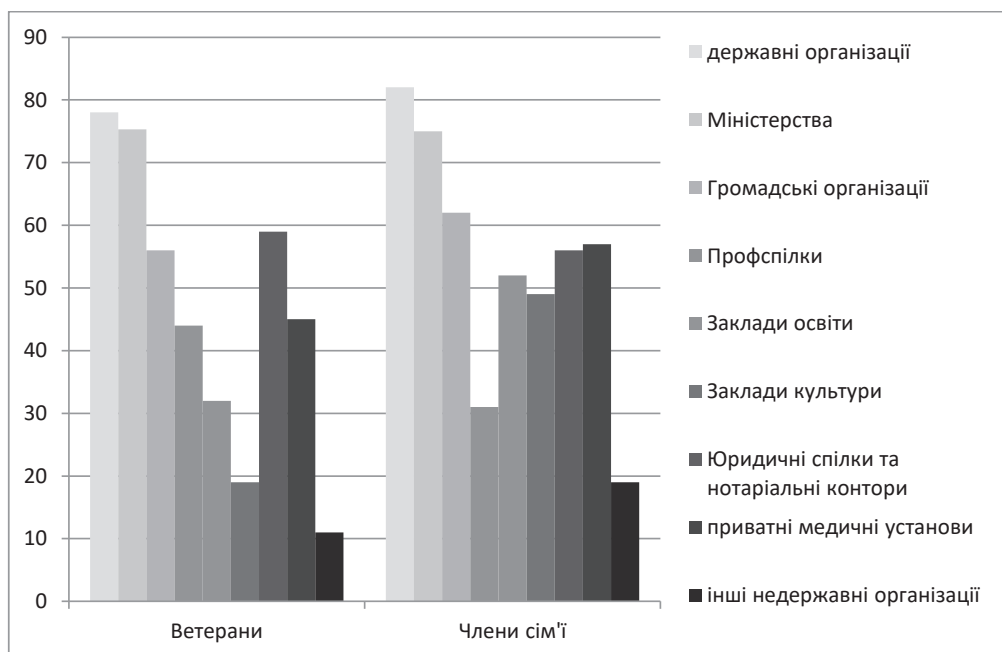
Так, у контексті організації процесу реінтеграції ветеранів органи державної влади можуть співпрацювати з громадськими організаціями військовослужбовців та їх сімей чи спілками ветеранів; профспілковими організаціями з питань працевлаштування та профорієнтації ветеранів; громадськими рухами та об'єднаннями за права ветеранів; організаціями з медичної та психологічної реабілітації та правової допомоги; благодійними фондами з питань організації соціальних виплат та допомог окремим категоріям громадян; закладами освіти та культури.

Партнерські взаємини органів державної влади та організацій громадянського суспільства в контексті реінтеграції ветеранів можуть реалізовуватися у різних формах, як то фінансування або пожертвування; спільна розробка та реалізація проєктів чи іншої оперативної діяльності; організація

нарад чи конференцій; спільне планування та проведення інформаційно-роз'яснювальної роботи; проведення комплексних досліджень та випуск спільних публікацій; тимчасовий обмін кадрами; організація заходів щодо обміну або накопичення знань та інформації.

В межах розробки даної проблеми було проведено емпіричне дослідження, яке полягало в анкетуванні військовослужбовців, ветеранів та членів їх сімей. Провідною метою анкетування було визначення актуальних потреб визначеної категорії громадян з метою оптимізації процесу реінтеграції. Один із напрямків опитування було визначення переліку організацій, що на думку респондентів можуть бути залучені в процес соціальної реінтеграції. Всього в анкетуванні взяли участь 118 осіб: 56 ветеранів та 63 члени сімей ветеранів (батьки, дружини/чоловіки, сестри/брати, діти віком від 18 років).

За результатами анкетування визначено, що найбільше респондентів покладають основні функціональні обов'язки з реінтеграції ветеранів на державні організації та відповідні міністерства (мал. 1). Серед представників суспільного сектору найбільше покладаються

Мал. 1. Пріоритетність в розподілі функціональних обов'язків з питань реінтеграції ветеранів

на громадські організації, юридичні спілки та приватні медичні установи. Також спостерігається деяка відмінність у відповідях самих ветеранів та членів їх сімей, другі в свою

чергу у порівнянні з ветеранами вище оцінюють роль закладів освіти та культури, що напевне пов'язане в першу чергу з їх потребами та інтересами.

Однак не зважаючи на деякі розбіжності загальна тенденція в розподілі пріоритетності функцій різноманітних організацій з питань реінтеграції простежується все ж в напрямку державних установ, що в категорій громадян, що потребують соціального захисту асоціюються із стабільністю та доступністю.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Узагальнюючи вище зазначену інформацію, можна зробити висновки, що взаємодія органів державної влади з організаціями громадянського суспільства є обов'язковою умовою реінтеграції військовослужбовців та ветеранів. Представники громадськості в даному контексті здатні відобразити права, потреби та інтереси як категорії громадян, що інтегрується, так і суспільства в цілому.

Співпраця державної влади та органів громадськості повинна вибудовуватися на основі принципів громадської активності, партнерства, відкритості та відповідальності,

політичної незалежності, антикорупційності, раціональності й комплексності в підході до діяльності.

Теоретичні основи механізмів налагодження подібної співпраці викладено в Концепції взаємодії держави і громадянського суспільства (2005) та Національній Стратегії сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні на 2021-2026 роки (2021), проте практична реалізація даних механізмів потребує відпрацювання. Про це свідчать результати анкетування ветеранів та членів їх сімей, котрі серед перелічених органів та організацій, що займаються питаннями реінтеграції, в більшості випадків обирають саме державні установи, хоча й не завжди задоволенні ефективністю їхньої роботи.

Саме напрацювання ефективних механізмів співпраці державних та громадських сфер у контексті реінтеграції ветеранів, їх апробація та корегування є перспективою подальших досліджень.

ЛІТЕРАТУРА

1. Афонін, Е. А., Бережний, Я. В., Валевський, О. Л. та ін. Концептуальні засади взаємодії політики й управління. Навчальний посібник. Київ: НАДУ, 2010. 300 с.
2. Закон України про об'єднання громадян. Відом. Верховної Ради України. 1992. № 34.
3. Концепція взаємодії держави і громадянського суспільства. Ін-т громадян. сусп-ва, 2005.
4. Національна Стратегія сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні на 2021-2026 роки від 27 вересня 2021 року № 487/2021 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/487/2021#Text> (дата звернення 25.05.2023)
5. Trochim, M. K., Trochim, W. M. Concept mapping for planning and evaluation. Applied Social Research Methods. Calif: Publications, Thousand Oaks. 2007. № 50.
6. Weisbord, M. R., Janoff, S. Future Search: An action guide to finding common ground in organizations and communities, Second edition. San Francisco: Berrett-Koehler. 2000.

REFERENCES

1. Afonin, E. A., Berezhnyi, Ya. V., Valevskiy, O. L. ta in. (2010). Kontseptualni zasady vzaiemodii polityky y upravlinnia. Navchalnyi posibnyk. [Conceptual foundations of the interaction of politics and management. Tutorial]. Kyiv: NADU, 300 c. [in Ukrainian]
2. Zakon Ukrainy pro obiednannia hromadian. [Law of Ukraine on Association of Citizens]. Vidom. Verkhovnoi Rady Ukrainy. 1992. № 34. [in Ukrainian]
3. Kontseptsiia vzaiemodii derzhavy i hromadianskoho suspilstva [The concept of interaction between the state and civil society]. In-t hromadian. susp-va, 2005. [in Ukrainian]
4. Natsionalna Stratehiia spriannia rozvytku hromadianskoho suspilstva v Ukraini na 2021-2026 roky vid 27 veresnia 2021 roku № 487/2021 [National Strategy for Promoting the Development of Civil Society in Ukraine for 2021-2026]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/487/2021#Text> (data zvernennya 25.05.2023) [in Ukrainian].
5. Trochim, M. K., & Trochim, W. M. (2007). Concept mapping for planning and evaluation. Applied Social Research Methods. Calif: Publications, Thousand Oaks, № 50.
6. Weisbord, M., & Janoff, S. (2000). Future Search: An action guide to finding common ground in organizations and communities, Second edition. San Francisco: Berrett-Koehler